

КУМАРИН, ЯК БІОЛОГІЧНО АКТИВНА СПОЛУКА

Масюра Ю. С.

Науковий керівник: Старчикова І. Л.

Національний фармацевтичний університет, Харків, Україна

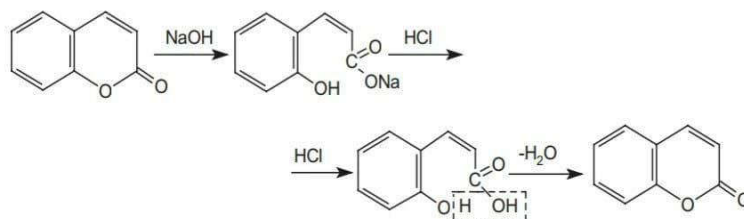
juliiasiura@gmail.com

Вступ. Кумарини — це природні сполуки, в основі будови яких лежить скелет бензо-а-пірону (лактон цис-о-гідроксикоричної кислоти). Кумарин — безбарвна кристалічна тверда речовина із солодкуватим запахом, що нагадує запах ванілі, та має гіркий смак. Найбільша її концентрація міститься в плодах дерева – диптерикс духмяний, що зростає у тропіках Південної Америки. З цієї рослини кумарин вперше виділив ще у 1813 р. Август Фогель, який помилково прийняв його за бензойну кислоту. Лише у 1820 р. французький вчений Ніколя Гібурт визначив цю речовину як індивідуальну й назвав її «кумарин», хімічна ж назва кумарину — лактон орто-оксикоричної кислоти. Рослини, які містять кумарин у досить великих кількостях: кориця та ваніль. У дещо менших концентраціях кумарин міститься у таких рослинах, як полуниця, ромашка, абрикоса, буркун, айстри, деревій. Під час гниття біомаси рослин, багатих на кумарин, у результаті метаболічних процесів, кумарин окиснюється до 4-гідроксикумарину і димеризується. Дикумарин, що утворюється, є небезпечною отрутою, яка блокує роботу вітаміну К й перешкоджає згортанню крові. Він є лікарським засобом від тромбозу й одночасно отрутою для щурів — все залежить від дози.

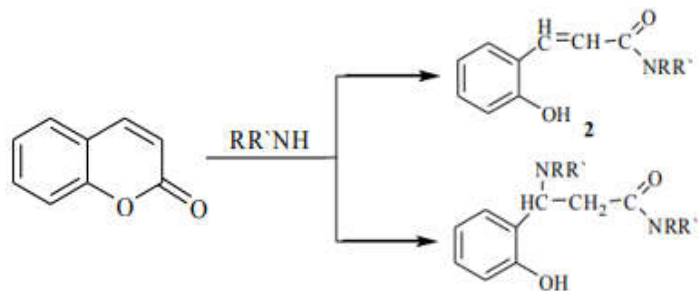
Мета дослідження. Дослідження особливості реакційної здатності кумарину та аналіз його біологічної активності.

Матеріали та методи. Об'єктом дослідження був кумарин та його особливості реакційної здатності.

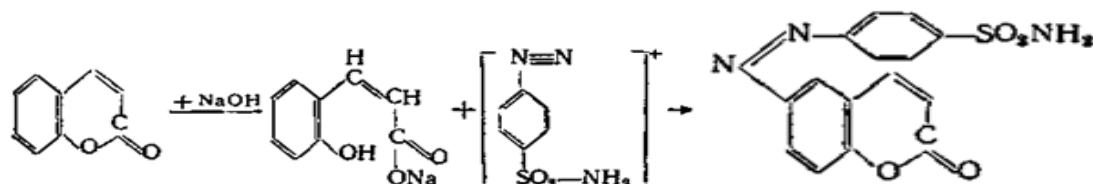
Результати дослідження. Реакційна здатність обумовлена наявністю бензольного та лактонного кілець. Кумарини вступають у реакції з розривом лактонного кільця (лактонна проба). Ця реакція заснована на розриві лактонного кільця під дією лугу з утворенням солей орто-гідроксикоричної кислоти (орто-кумарової), які легко окиснюються до сполук хіноїдної структури, що мають жовтий колір. Реакція оборотна, під дією кислот лактонне кільце знову замикається, і утворює кумарин. Лактонне кільце не розкривається при кип'ятінні з водою і при дії карбонатів лужних металів.

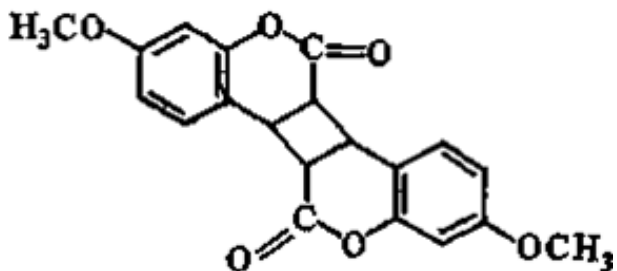
Аналіз літературних даних свідчить, що кумарини здатні взаємодіяти з багатьма азануклеофільними реагентами. Реакція може протікати як з розкриттям лактонного кільця та утворенням амідів, так і, переважно, з наступною N-гетероциклізацією. Проте рециклізація гетерофрагмента їм характерна переважно. Кип'ятіння кумарину у надлишку аліфатичних та арилаліфатичних амінів в абсолютному спирті супроводжується розкриттям лактонного циклу та утворенням двох типів продуктів взаємодії: амідів о-оксикоричної кислоти та їх аддуктів з амінами – амідів β-аміно-о-оксигідрокоричної кислоти.

При взаємодії солей діазонію з кумаринами в слаболужному середовищі група ArN_2 вступає в 6-положення кумаринової системи утворюючи помаранчеве або фіолетове забарвлення:

Деякі кумарини димеризуються під дією ультрафіолетового світла, утворюючи циклобутанові структури:

Кумарин має широкий спектр застосування в медицині. Характеризується дією: противірусною, спазмолітичною, яка розширює кровоносні судини, антибактеріальною, антиоксидантною, заспокійливою, протигрибковою, антикоагулянтною. Використовується в лікуванні неврозів.

Чи може кумарин заподіяти шкоду? Потрапляючи в організм в надлишку і легко піддаючись абсорбції з кишечника в лімфу та кров, кумарин може призвести до цирозу печінки.

Кумарин використовують у миловарінні, парфумерії та алкоголю. Ще у 1884 р. французький парфумер Поль Парке використав його при створенні аромату. Цей аромат став стартом цілого парфумерного жанру — фужерів. У сучасному парфумерному виробництві кумарин використовують такі корифеї найвищої моди, як Versace та Dior. У косметології через зміцнювальний вплив на лімфатичні судини використовується для догляду за шкірою з судинними ураженнями.

Кумарин, як флуоресцентний маркер для визначення активності живих клітин і ферментів. Він є компонентом сонцезахисних засобів, бо поглинає ультрафіолетове випромінювання.

Висновки. У циклічній системі кумарину, що складається з бензольного та гетероциклічного α -піронового циклу, закладено можливості для різноманітних хімічних реакцій. Висока біологічна активність кумаринів дає широкий спектр застосування в медицині.